

УДК 343.163

**ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ІНФОРМАЦІЇ
З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ У РОБОТІ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ**

**EUROPEAN STANDARDS OF LEGAL REGULATION OF INFORMATION
WITH RESTRICTED ACCESS IN THE WORK OF THE PROSECUTOR'S OFFICE**

Костенко О.В.,
*викладач кафедри загальноправових дисциплін
Дніпропетровського гуманітарного університету*

У статті характеризуються правові норми, що визначають європейські стандарти обігу інформації з обмеженим доступом у роботі органів прокуратури, та розглядаються перспективи їх імплементації у вітчизняне законодавство.

Ключові слова: принцип гласності, органи прокуратури, інформація з обмеженим доступом.

В статье характеризуются правовые нормы, определяющие европейские стандарты обращения информации с ограниченным доступом в работе органов прокуратуры, и рассматриваются перспективы их имплементации в отечественное законодательство.

Ключевые слова: принцип гласности, органы прокуратуры, информация с ограниченным доступом.

The article characterized by the rule of law, European standards governing the treatment of classified information in the work of prosecutors and discusses the prospects of their implementation into domestic law.

Key words: principle of transparency, prosecutor's office, information with restricted access.

Постановка проблеми. Масштабні реформи охопили всю систему державної влади в Україні. Активну фазу структурних змін переживає й прокуратура України. Проголошені напрями розвитку з орієнтацією на європейські цінності потребують ґрунтовного вивчення правового досвіду Європейського Союзу (далі – ЄС) у сфері правового регулювання діяльності органів прокуратури. Усі інтеграційні процеси забезпечуються за рахунок інформаційного обміну між органами ЄС та державними органами України, які повинні відповідати сучасним вимогам інформаційної безпеки. Нормативні акти ЄС приділяють значну увагу питанням інформування громадськості про діяльність органів державної влади та праву громадян на ознайомлення з інформацією про них, що знаходиться в розпорядженні державних органів. Головним посилком ЄС до країн його членів та країн, що прагнуть здобути цей статус, у сфері інформаційної відкритості органів державної влади є такий: «Загальновизнано, що демократична система може функціонувати найбільш ефективно лише у випадку, коли громадськість повністю поінформована». Водночас у рекомендації Ради Європи № R (81)19 «Про доступ до інформації, яка знаходиться в розпорядженні державних органів» зазначено, що для забезпечення адекватної участі всіх у суспільному житті необхідно забезпечити з урахуванням немінучих виключень й обмежень доступ громадськості до інформації, що знаходиться в розпорядженні державних органів усіх рівнів [5]. Таким чином, європейські стандарти інформаційної діяльності органів державної влади передбачають їх максимальну інформаційну відкритість за виключенням дотримання обмежень, обумовлених питаннями безпеки та реалізованих в інститути інформації з обмеженим доступом.

Мета статті – з'ясувати поняття, зміст, основні положення принципу гласності та його обмежень відповідно до європейських стандартів у роботі органів прокуратури. Предмет розгляду цього наукового дослідження – правові норми та наукові теорії, що визначають правила поведінки працівників прокуратури відповідно до норм Європейського Союзу щодо реалізації принципу гласності в їх діяльності та дотримання режиму інформації з обмеженим доступом.

Виклад основного матеріалу. У ст. 10 Закону України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики», ст. 6 Закону України «Про основи національної безпеки» одним із пріоритетів національних інтересів визнано інтеграцію України в європейський політичний, економічний, правовий простір із метою набуття членства в Європейському Союзі та в євроатлантичний безпековий простір, а відповідно до ст. 8 й адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу [10; 14]. Особливу увагу ці документи приділяють перспективі інтеграції України у світовий інформаційний простір, а Закон України «Про інформацію» одним із напрямів державної інформаційної політики визначає сприяння міжнародній співпраці в інформаційній сфері

та входженню України до світового інформаційного простору [13]. Виконання таких намірів потребує ґрунтовної роботи в напрямі вивчення інформаційного законодавства ЄС та внесення відповідних змін до законодавства України. Проте масштаби проблеми обумовлюють необхідність значної кількості наукових досліджень окремих питань інтеграції євростандартів реалізації принципу гласності та його обмежень у діяльність окремих органів державної влади.

Останні зміни в законодавстві щодо відмови України від здійснення політики позаблоковості, свідчать про поглиблення співпраці України з Організацією Північноатлантичного договору з метою досягнення критеріїв, необхідних для набуття членства в цій організації [16]. За таких умов набуває все більшого значення координація діяльності органів виконавчої влади, державних засобів масової інформації з питань співробітництва з НАТО в інформаційній сфері. Цей вектор розвитку зовнішньої політики України впливає й на правове регулювання системи безпеки інформації як складової частини євроатлантичного безпекового простору [14]. Таким чином, основоположними документами, що визначають зміст, характер і створюють договірно-правову основу відносин України з НАТО, є Рамковий документ Програми НАТО «Партнерство заради миру» [3], Хартія про особливе партнерство між Україною та НАТО від 9 липня 1997 року [21], Декларація про її доповнення від 21 серпня 2009 року та Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 року [10]. Відповідно до Декларації про доповнення Хартії також розробляються Річні національні програми співробітництва Україна-НАТО. Основним нормативно-правовим документом співробітництва між Україною та НАТО є Угода про безпеку [20]. Зазначені вище угоди визначають зобов'язання сторін стосовно захисту інформації, зокрема зобов'язують захищати інформацію та матеріали іншої сторони; вживати заходів для забезпечення збереження грифу секретності, якщо інформація та матеріали мають гриф секретності, встановлені будь-якою стороною стосовно інформації та матеріалів, зберігати таку інформацію та матеріали відповідно до узгоджених спільних стандартів. Сторони взаємодіють через свої відповідні органи, у тому числі й державні правоохоронні.

Реформування органів прокуратури як одного з ключових державних органів проводиться в Україні за попередніми зобов'язаннями, взятими на себе нашою державою ще на початку двохтисячних років. Так, Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи № 1244 від 26 квітня 2001 року «Виконання обов'язків і зобов'язань, взятих Україною при вступі до Організації» зобов'язала українські органи влади змінити роль та функції прокуратури України з метою забезпечити їх відповідність європейським стандартам. Є.М. Попович зазначає, що побудова в Україні правової соціальної держави, обраний курс на вступ до Європейського Союзу, адаптація законодавства України до законодавства ЄС, правові засади якої визначені

Законом України № 1629-IV від 18 березня 2004 року [9], обумовлюють необхідність удосконалення правової бази функціонування органів прокуратури України [4, с. 20]. Завершення реформування органів прокуратури відповідно до норм і стандартів Європейського Союзу вимагає також стратегія національної безпеки України [18]. З урахуванням таких глобальних реформ необхідно розглянути питання відповідності правового регулювання обігу інформації з обмеженим доступом у роботі органів прокуратури, що відповідають вимогам ЄС.

Принцип гласності, поєднаний із презумпцією обмеження доступу до інформації для захисту прав людини, у роботі органів ЄС та НАТО, який рекомендований і для державних органів усіх країн-членів ЄС, а відповідно, і для України, яка прагне членства в цих організаціях, є одним з основоположних та базується на значній кількості нормативних актів.

Наведемо положення ключових із них. Так, ст. 19 Загальної декларації прав людини визначає, що кожна людина має право на свободу пошуку, отримання та розповсюдження інформації та ідей будь-якими засобами та незалежно від державних кордонів [1]. Статті 6, 8 та 10 Конвенції Ради Європи «Про захист прав людини та основоположних свобод» 1950 року визначають: 1) кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має бути негайно й детально поінформованим зрозумілою для нього мовою про характер і причини обвинувачення, висунутого проти нього, мати можливості для свого захисту; 2) кожен має право на повагу до свого приватного й сімейного життя, до свого житла та кореспонденції, у здійснення цього права не можуть втручатись органи державної влади, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб; 3) кожен має право вільно одержувати та передавати інформацію й ідеї без втручання органів державної влади та незалежно від кордонів, водночас таке право може бути обмежено відповідно до закону та є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі, для захисту репутації чи прав інших осіб, для запобігання розголошенню конфіденційної інформації або для підтримання авторитету й безсторонності суду [12].

Конвенція ООН «Про доступ до інформації, участі громадськості в процесі вироблення рішень та доступі до правосуддя в питаннях, коли йдеться про захист довкілля» від 25 червня 1998 року визначає основні права щодо вільного доступу до інформації про навколишнє природне середовище. Водночас у ст. 4 «Доступ до екологічної інформації» зазначено, що в запиті, про надання екологічної інформації може бути відмовлено, якщо її оприлюднення може негативно вплинути на такі аспекти: 1) конфіденцій-

ність діяльності державних органів у випадках, коли така конфіденційність передбачається національним законодавством; 2) конфіденційність комерційної та промислової інформації у випадках, коли така конфіденційність охороняється законом із метою захисту законних економічних інтересів; 3) конфіденційність особистих даних і (чи) архівів, що стосуються фізичної особи, коли ця особа не дала громадськості згоди на оприлюднення такої інформації згідно з положеннями національного законодавства. Водночас кожна зі сторін гарантує, що у випадках, коли інформація, яка не підлягає оприлюдненню, може бути відокремлена від решти інформації без шкоди для конфіденційності інформації, яка не підлягає оприлюдненню, державні органи надаватимуть цю решту екологічної інформації. Також цей документ під час розгляду справи визначає, що конфліктуючі сторони й члени арбітражного суду дотримуються норм конфіденційності будь-якої інформації, одержаної ними конфіденційним шляхом у ході арбітражного розгляду [6].

Конвенція РЄ № 108 від 28 січня 1981 року «Про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних», метою якої є забезпечення на території кожної сторони для кожної особи, незалежно від її громадянства або місця проживання, дотримання її прав й основоположних свобод, зокрема її права на недоторканість приватного життя, у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних, що її стосуються, відповідно, кожна сторона забезпечує, щоб особи, які працюють у призначеному органі або діють від його імені, мали відповідні зобов'язання стосовно збереження таємності або конфіденційності такої інформації [11]. Водночас Декларація «Про свободу вираження поглядів та інформації» від 28 січня 1982 року визначає основоположність принципу свободи інформації для справжньої демократії, верховенства права й поваги до прав людини. Цей принцип включає в себе проведення відкритої інформаційної політики в публічному секторі, що включає також доступ до інформації, задля сприяння розумінню кожною людиною політичних, соціальних, економічних і культурних проблем та заохочення вільного обговорення цих проблем [17].

Необхідність гармонійного поєднання принципу гласності та його обмежень для членів ЄС визначає також Рекомендації № R (81)19 «Про доступ до інформації, яка знаходиться в розпорядженні державних органів». Відповідно до зазначеної рекомендації всі зусилля повинні спрямовуватися на забезпечення максимально можливої доступності для громадськості інформації, якою володіють державні органи. Водночас усі принципи інформаційної відкритості державних органів застосовуються з урахуванням лише таких обмежень і заборон, які є необхідними в демократичному суспільстві для захисту законних інтересів суспільства (наприклад, національної безпеки, суспільної безпеки, громадського порядку, економічного добробуту країни, запобігання злочинам або для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно), а також для захисту при-

ватного життя та інших законних приватних інтересів, які, однак, мають охоронятися з урахуванням конкретних потреб конкретної особи в інформації, наявної в органах державної влади, що стосується її особисто [5]. Так, останнє правило регламентовано під час обміну персональними даними між різними суб'єктами в Рекомендації № R (91)10 Комітету Міністрів Державам-членам Ради Європи щодо передачі третім особам інформації особистого характеру, яка знаходиться в розпорядженні органів влади. Цей документ визначає, що державні органи мають уникати повідомлення третім сторонам даних особистого характеру, які зберігаються у файлах, доступних громадськості, та які стосуються суб'єктів даних, чій безпека та приватне життя можуть особливо постраждати [22]. Важливими для визначення загальних засад принципу гласності в роботі державних органів та обмеження доступу до певної інформації є також такі акти, як Рекомендації № R (97)18 «Про захист персональних даних, які збираються та записуються для статистичних цілей», а також Рекомендації № R (2000)13 «Про європейську політику доступу до архівів».

З урахуванням важливості питань, що покликані вирішувати НАТО та ЄС, загальний принцип інформаційної відкритості їх діяльності обмежується певними обставинами. Так, відповідно до Рекомендації «Про доступ до офіційних документів» держави-члени можуть обмежити право доступу до офіційних документів у випадках, чітко передбачених законодавством, які є необхідними в демократичному суспільстві й пропорційними, з метою захисту: 1) національної безпеки, оборони та міжнародних зв'язків; 2) охорони громадського порядку; 3) запобігання, розшуку та розслідування кримінальної діяльності; 4) приватного життя та інших законних приватних інтересів; 5) комерційних та інших економічних інтересів, як приватних, так і державних; 6) рівності сторін у судовому провадженні; 7) природи; 8) інспекцій, контролю й нагляду з боку органів державної влади; 9) державної економічної, монетарної та обмінної політики; 10) конфіденційності обговорень усередині органу державної влади або ж між кількома органами державної влади під час внутрішнього процесу підготовки документа. Таким чином, у цій рекомендації констатується, що в доступі до документа може бути відмовлено, якщо оприлюднення вміщеної в офіційному документі інформації призводить або може призвести до порушення одного з перелічених інтересів, незважаючи на переважаючий інтерес громадськості в такому оприлюдненні. Важливим є також положення, відповідно до якого якщо до певної частини вміщеної в офіційному документі інформації застосовується обмеження, то орган державної влади повинен надати всю іншу інформацію, що міститься в документі. Кожен випадок невідкриття інформації має бути чітко визначений. Однак якщо версія документа з вилученими фрагментами тексту є хибною за змістом або взагалі позбавлена змісту, то в доступі до документа може бути відмовлено [8].

Питання забезпечення безпеки держави, суспільства та окремих осіб є основоположними причинами існування інституту інформації з обмеженим доступом. Угода між Україною та Європейським Союзом про процедури безпеки, які стосуються обміну інформацією з обмеженим доступом, визначає такі засади використання відповідної інформації: принцип контролю з боку власника інформації та принцип потреби в доступі за умовами службової діяльності [19]. Питання безпеки безпосередньо впливають на формування європейських засад обігу інформації з обмеженим доступом. Так, консультації між ЄС і НАТО завершилися ухваленням Декларації ЄС-НАТО про європейську політику безпеки і оборони (1999 рік), яка затвердила стратегічне партнерство між цими організаціями та ухвалила документ «Берлін-плюс» (2002 рік), який включав й угоду між НАТО та ЄС щодо обміну інформацією з обмеженим доступом [25]. Принципи нормативно-правового регулювання захисту інформації з обмеженим доступом або політика інформаційної безпеки регулюються документом С-М(2002)49. Цей нормативно-правовий акт проголошує п'ять основних принципів політики безпеки НАТО: «принцип широти», «принцип глибини», «принцип централізації», «принцип управління доступом», «принцип персонального контролю» [24].

На підставі аналізу принципів обігу інформації з обмеженим доступом ЄС та ООН В.А. Глуховець запропонував доповнити ст. 4 вітчизняного Закону України «Про доступ до публічної інформації» частиною другою, де зазначити засади використання інформації з обмеженим доступом у роботі суб'єктів владних повноважень: 1) інформація з обмеженим доступом повинна бути отримана й оброблена законним чином на підставі чинного законодавства; 2) інформація з обмеженим доступом суб'єктів приватного права включаються до державних баз даних на підставі вільної згоди суб'єкта, вираженого в письмовій формі; 3) інформація з обмеженим доступом повинна накопичуватися для точно визначених і законних цілей, не використовуватися в суперечності із цими цілями та не бути надмірною щодо них; 4) інформація з обмеженим доступом у разі необхідності може оновлюватися та передаватися іншим суб'єктам владних повноважень на підставі вільної згоди суб'єкта (власника, законного користувача інформації), вираженого в письмовій формі; 5) інформація з обмеженим доступом повинна зберігатися не довше, ніж цього вимагає мета, для якої вона накопичується, і підлягає знищенню після досягнення цієї мети або за умови зникнення потреби; 6) слід вживати заходів для охорони інформації з обмеженим доступом, що виключають випадкове або несанкціоноване руйнування або випадкову її втрату, а також несанкціонований доступ до неї, зміну, блокування або передачу даних; 7) забезпечення безперервного захисту інформації з обмеженим доступом; 8) відповідальність за порушення режиму інформації з обмеженим доступом та відшкодування завданої шкоди [2, с. 73]. На наш погляд, запропо-

новані В.А. Глухове́рею принципи повинні бути застосовані й під час регулювання обігу інформації з обмеженим доступом у роботі органів прокуратури.

Серед документів ЄС деталізовано реалізацію засад гласності та приватності в роботі органів прокуратури було здійснено в Рекомендації № (2000) 19 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам Ради Європи щодо ролі державної прокуратури в системі кримінального судочинства [23]. Відповідно до цього документа основні положення, що відображають європейські стандарти реалізації принципу гласності та його обмежень за рахунок дотримання режиму інформації з обмеженим доступом у роботі органів прокуратури, полягають у такому: 1) прокурори повинні намагатися захищати принцип рівності перед законом, зокрема, за допомогою розкриття іншим сторонам (зберігаючи в інших випадках, де це передбачено законом) будь-якої інформації, якою вони володіють та яка може вплинути на справедливість судового розгляду; 2) прокурори повинні зберігати в таємниці інформацію, отриману від третіх сторін, зокрема, якщо йдеться про презумпцію невинності, за винятком тих випадків, коли розголошення потрібно в інтересах правосуддя або за законом; 3) прокурор також повинен підтримувати презумпцію невинності, що прийнята всіма демократичними системами, на тій умові, що можливі (виняткові) випадки, коли отримана інформація не може зберігатися в таємниці: такі порушення конфіденційності повинні бути санкціоновані або вимагатися за законом; 4) прокурори повинні відповідним чином брати до уваги думки й стурбованість жертв, коли порушені їхні особисті інтереси, і вживати або підтримувати дії, що гарантують поінформованість жертв як про їхні права, так і про обставини процесу; 5) прокурори повинні намагатися захищати принцип рівності перед законом, зокрема, за допомогою розкриття іншим сторонам (зберігаючи в інших випадках, де це передбачено законом) будь-якої інформації, якою вони володіють і яка може вплинути на справедливість судового розгляду. Враховуючи наведені позиції, необхідно зауважити, що Комітет Міністрів Ради Європи зробив виняток для тих справ, коли першочерговий державний інтерес виправдовує зберігання визначених документів або інформації в таємниці (наприклад, коли закон передбачає, що визначені джерела інформації не повинні бути розкриті з причин безпеки), проте комітет зазначає, що такі випадки мають залишатися винятком [23]. Запровадження цих засад у роботу органів прокуратури сприятиме адаптації вітчизняного законодавства щодо обігу інформації з обмеженим доступом європейським стандартам.

Шляхом такого запровадження може бути внесення змін до ст. 6 Закону України «Про прокуратуру», змінивши її назву на «Інформування про діяльність прокуратури та принципи обігу інформації з обмеженим доступом в роботі органів прокуратури» та доповнивши її пунктом 6 такого змісту: «6.1. Працівники органів прокуратури повинні дотримуватись режиму інформації з обмеженим доступом, отриманої від фізичних чи юридичних осіб за ви-

нятком тих випадків, коли розголошення потрібно в інтересах правосуддя або за законом, і коли таке розголошення буде мати корисні наслідки більші ніж завдана шкода.

6.2. Обіг інформації з обмеженим доступом в органах прокуратури, зокрема дії працівників органів прокуратури, що полягають у створенні, збиранні, реєстрації, обробці, накопиченні, зберіганні, вилученні, знищенні, поновленні, копіюванні, поширенні, використанні, у тому числі із застосуванням інформаційних автоматизованих систем, конфіденційної, таємної та службової інформації, регламентований у підзаконних актах, доступ до яких не може бути обмеженим.

6.3. Інформація з обмеженим доступом в органах прокуратури повинна накопичуватися для точно визначених і законних цілей, не використовуватися в суперечності із цими цілями та не бути надмірною щодо них.

6.4. Інформація з обмеженим доступом в органах прокуратури повинна зберігатися не довше, ніж цього вимагає мета, для якої вона накопичується, і підлягає знищенню після досягнення цієї мети або за умови зникнення потреби.

6.5. Органи прокуратури повинні вживати заходів для безперервної охорони та захисту інформації з обмеженим доступом, що виключають випадкове або несанкціоноване руйнування або випадкову її втрату, а також несанкціонований доступ до неї, зміну, блокування або передачу даних;

6.6. Органи прокуратури та їх працівники несуть юридичну відповідальність за порушення режиму інформації з обмеженим доступом та за рішенням суду зобов'язуються відшкодувати шкоду, завдану порушенням такого режиму».

Наведені пропозиції є узагальненням проведеного дослідження європейських засад обігу інформації з обмеженим доступом у діяльності органів прокуратури як державному правоохоронному органі, що діє за принципом гласності. Водночас запропоновані зміни до законодавства України відображають суто авторську концепцію шляхів реалізації стандартів принципу гласності та його обмежень ЄС та ООН у нормативній регламентації діяльності вітчизняних органів прокуратури.

Висновки. Загальні положення принципів ЄС та ООН у сфері обігу інформації з обмеженим доступом у роботі органів прокуратури знайшли своє відображення в Законі України «Про прокуратуру», зокрема в частині поєднання принципу гласності в роботі органів прокуратури з його обмеженнями за рахунок необхідності дотримання режиму інформації з обмеженим доступом задля забезпечення безпеки людей, суспільства, держав та їх об'єднань. Для ґрунтовного наближення європейських стандартів обігу інформації з обмеженим доступом у роботі органів прокуратури наведені вище принципи Європейського Союзу, що стосуються обігу інформації з обмеженим доступом, повинні бути деталізовані в Законі України «Про прокуратуру». Одним зі шляхів їх запровадження є запропоновані нами зміни до ст. 6 цього нормативно-правового акта.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Всеобщая декларация прав человека, принята и провозглашена в резолюции № 217 А (III) Генеральной Ассамблеи от 10 декабря 1948 года // *Голос України*. – 2008. – № 236.
2. Глуховець В.А. Іноземний досвід адміністративно-правового регулювання захисту інформації з обмеженим доступом / В.А. Глуховець // *Право і суспільство*. – 2015. – № 4. – С. 67–74.
3. Партнерство заради миру : Рамковий документ підписаний Україною 8 лютого 1994 року (набув чинності для України 8 лютого 1994 року) // *Офіційний вісник України*. – 2006. – № 48. – Ст. 3232.
4. Попович Є.М. Функціонування органів прокуратури України відповідно до європейських стандартів / Є.М. Попович // *Юридична наука і практика*. – 2001. – № 1. – С. 19–23.
5. Про доступ до інформації, яка знаходиться в розпорядженні державних органів : Рекомендації Ради Європи № R (81)19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://medialaw.org.ua/library/rekomendatsiya-r-81-19-pro-dostup-do-informatsiyi-shho-znahodytsya-u-rozporядzhenni-derzhavnyh-organiv>.
6. Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля : Конвенція від 25 червня 1998 року, ратифікована Законом України № 832-XIV від 6 липня 1999 року // *Офіційний вісник України*. – 2010. – № 33. – Ст. 1191.
7. Про доступ до інформації, яка знаходиться в розпорядженні державних органів : Рекомендації № R (81)19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://medialaw.org.ua/library/rekomendatsiya-r-81-19-pro-dostup-do-informatsiyi-shho-znahodytsya-u-rozporядzhenni-derzhavnyh-organiv>.
8. Про доступ до офіційних документів : Рекомендація № R (2002)2, ухвалена Комітетом міністрів 21 лютого 2002 року на 784-му засіданні заступників міністрів Ради Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://medialaw.org.ua/library/rekomendatsiya-rec-2002-2-pro-dostup-do-ofitsijnyh-dokumentiv>.
9. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України // *Відомості Верховної Ради України*. – 2004. – № 29. – Ст. 367.
10. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 1 липня 2010 року № 2411-VI // *Відомості Верховної Ради України*. – 2010. – № 40. – Ст. 527.
11. Про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних : Конвенція РЄ № 108 від 28 січня 1981 року // *Офіційний вісник України*. – 2011. – № 1. – 2010. – № 58. – Ст. 1994.
12. Про захист прав людини і основоположних свобод : Конвенція зі змінами та доповненнями, внесеними Протоколом № 11 від 11 травня 1994 року, затверджена Протоколом № 14 від 13 травня 2004 року, ратифікована Законом України № 475/97-ВР від 17 липня 1997 року // *Голос України*. – 2001. – № 3.
13. Про інформацію : Закон України від 2 жовтня 1992 року № 2657-XII // *Голос України*. – 13 листопада 1992.
14. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19 червня 2003 року № 964-IV // *Офіційний вісник України*. – № 29. – Ст. 1433.
15. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1697-VII // *Голос України*. – 2014. – № 206.
16. Про Рекомендації парламентських слухань про взаємовідносини та співробітництво України з НАТО : Постанова Верховної Ради України від 21 листопада 2002 року № 233-IV // *Відомості Верховної Ради України*. – 2002. – № 51. – Ст. 374.
17. Про свободу вираження поглядів та інформації : Декларація від 28 січня 1982 року, ухвалена Комітетом міністрів на 70-й сесії 29 квітня 1982 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_885/print1438658041622290.
18. Стратегія національної безпеки України : Указ Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015 // *Урядовий кур'єр*. – 2015. – № 95.
19. Угода між Україною та Європейським Союзом про процедури безпеки, які стосуються обміну інформацією з обмеженим доступом, ратифікована Законом України № 499-V від 20 грудня 2006 року // *Офіційний вісник України*. – 2007. – № 15. – Ст. 582.
20. Угода про безпеку між Урядом України і Організацією Північноатлантичного Договору, ратифікована Законом України № 160-IV від 12 вересня 2002 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/950_002.
21. Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору, підписана 9 липня 1997 року (набула чинності 9 липня 1997 року) // *Офіційний вісник України*. – 2006. – № 34. – Ст. 2453.
22. Щодо передачі третім особам інформації особистого характеру, яка знаходиться в розпорядженні органів влади : Рекомендації № R (91)10 Комітету Міністрів, схвалена Комітетом міністрів 9 вересня 1991 року на 461-му засіданні заступників міністрів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://medialaw.org.ua/library/rekomendatsiya-r-91-10-shhodoperedachi-tretim-osobam-informatsiyi-osobystogo-harakteru-yaka-znahodytsya-v-rozporядzhenni-organiv-vlady>.
23. Щодо ролі прокуратури в системі кримінального правосуддя : Рекомендація № R (2000)19 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам Ухвалено Комітетом Міністрів Ради Європи на 724 засіданні заступників міністрів 6 жовтня 2000 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/7442a47eb0b374b9c2257d8700495f8b/\\$FILE/%D0%A0%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20Rec%20\(2000\)%2019.pdf](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/7442a47eb0b374b9c2257d8700495f8b/$FILE/%D0%A0%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%20Rec%20(2000)%2019.pdf).
24. Al. S. Roberts Nato's security of information policy and the entrenchment of State Secrecy. Reports Basic Newsletter on Internal International Security October 2003 Nb.
25. Berlin Plus agreement [Електронний документ]. – Режим доступу : http://www.nato.int/shape/news/2003/shape_eu/se030822a.htm.